

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунист партиясының
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң,
ажылчы чоннар депутаттарының область Советиниң органы

1954
СЕНТЯБРЬ
22
СРЕДА
№ 189 (3126)
ӨРТӨӨ 20 КОП.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

Ленин аттыг библиотеканың фондуларының немежиш турары (1 арын).
СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ (1 арын).
Колхозтарга дүжүт ажаап алышкынының шэфтөшкни (1 арын).
Коммунист партияның хөгжүдөзүнн кол үе-чазаларында оң стратегиялык болгаш тактикалык (2 арын).
В. Цыпкин. — Эргеек чарыгдаларына камналганын чүрүмүн шыңгыт сатыар (3 арын).

Д. Сюрюи-оол. — Күш-ажылга мергежилни көргөскөн (3 арын).
С. Блинова. — 1955 чылга чымыттылыг-пария ажал-агымын улетерилг белеткээр (3 арын).
И. Григорьев. — «Анык натуралистер» павильонун залдарында (3 арын).
Улус төлөөлөкчилериниң Бүгү-кыдат хуралының сессиясында (4 арын).
Барыны Германияның чепселгээриниң

чаа планнарында аңгы улус уулараны турар (4 арын).
ССРЭ-ниң Даштыкы Хөректөр Министертөөлүнүн меделгелерге үнеседер (4 арын).
Демократтыг Германиянык национал фронтунуң сөзгүлалар мурагунуң кыйгыры (4 арын).

Кыдат улустун амыдыралында шылгарангай болушкун

Улус төлөөлөкчилериниң Бүгү-кыдат хуралына Пекинде сентябрь 15-те ажитынган бирги сессиянык ажалымын бүгү совет кижилер улус сонуртал-биле көрүп турар.
Улус төлөөлөкчилериниң Бүгү-кыдат хуралына ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун бүгүн парламентинга байырагы телеграммасында чугаалап турары болза:

«Национал хамаарышпас чорук, демократия болгаш социализм дөш кыдат улустун үр үениң иштинде чорудун баеген маадырлыг демиселениң үр-түндөлдөрдүн маадырлыг турар улусчу конституцияны дүзөп алыры-биле чымыткан улус төлөөлөкчилериниң Бүгү-кыдат хуралының бирги сессиясы болза, кыдат улустун амыдыралында шылгарангай болушкун болуп турар.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиуму улус төлөөлөкчилериниң Бүгү-кыдат хуралына болгаш оң үнүрүндө-аки-дунма кыдат улуска болушкун ханын хунду-деп бүгү совет улустун мурунунда шере-деп база улусчу кыдат күрүнениң улус чаагай чечкинишиниң дөш оң демиселенге чедикшиктеринг болуруна күзөп турар.

Улус төлөөлөкчилериниң Бүгү-кыдат хуралы башылар узурлук конституцияны төлөвилеп болза, Кыдат Улус Республиканын тургустунганын беш чымын башыларынга белеткел-биле данкыр-лашкып турар.

Беш чымыр дургузунда кыдат улустун чедик алган төгүлүг чедикшиктерин конституция төлөвилелинде бижиткен.
«Бо конституция болза, бистин чуртта улустун революциянык чаалап алышкынынын база политика болгаш аэномыка талазы-биле Кыдат Улус Республиканын тургустунган үезинден бээр чедик адынага чаа тишелгелерин бижыткан турар, ол ишкеш шилчиге үезинде күрүнениң үндөниң негелделерин болгаш социализмг инитилелин тургузунгунуң улус талазы-биле калбак улус массаларын ийити күзелниң мередиң турар» деп төлөвилеп чугаалап турар.

Кыдат революциянык тишелгелер болза, Кыдаттың калбак улус массаларынын боттарының Төрөөн чуртунуң хосталганы болгаш хамаарышпас чорук дөш үр чыдардагы маадырлыг демиселениң дүрүм боугар болган түнөөн болуп турар. Ол демиселге кыдат улусту шылгарангай баштыкчы эш Мао Цзю-дунга баштаган Кыдаттың Коммунист партияны көрүп үндүргөн болган соруу кирген. Тайбынын, демократиянык болгаш социализмниң күчүлүг агарынын деткичезинге дагылган, Кыдаттың Коммунист партияны сатыныкчы реалымык чанайлыгы бөзүтү болгаш даштык империалистерни дүжүрерин чедип алган. Кыдат улус боугар хосталганы, хамаарышпас чорукту болгаш национал тускай эргени чедип алган.

Кыдат улустун күчүлүг чогаалкыч күштери чуга улус демократтыг тургузуну тургусканы-биле болушкун бүтүлө магалын аларын. Помпидулерин чедип тараачынарга шилчирер дугайында оларын шак үдеген күзелни Коммунист партиянык удуртулгалы-биле ботландырган революшкун агар реформанын Кыдатка чоруткан турган. Хей чымырдагы дайынын болгаш империалист дөрбө-делдик үрөени улус ажал-агымын калып тургузганы кыска хуусада доозулган. Улустун маадырлык күш-ажылы, демократтыг төгүлүг чарыгдалары экономикти тургузунгуну планык чорударыкче шилчирерге белеткел чүдөлдөрн тургускан. Кыдат улус 1953 чылда болушкун беш чыл пазын күтөдөрчө кирешкен.

Кыдаттың Коммунист партиясы Кыдатка чаа амыдыралды тургузарынык улус программанын ажалын кылган. Коммунист партиянык догаалдыр боттарының хурөөленин улам сырый каттыштырган ажалчы массалар ол программаны ийитиле деткен.

Коммунист партиянык политикамын улус төлөөлөкчилериниң Бүгү-кыдат хуралында долузу-биле чүдүлүг деп көрүп турар. Кыдат улустун улус каттыжымыкынын хурал көргүзүп турар.

Сессиянык төгүлүг улус узур-дузанын чугаалап айтканын, эш Мао Цзю-дунуң чугаалааны: «Бо дөргө, 1949 чылда бистин республикамын үндө-летип тургустунган үезинден бээр, бистин улусчулук чедип алганы чаа-чаа чедикшиктерин болгаш чаа-чаа тишелгелерин демделеп турар үе-дир. Амык сессияга чогаатымын кыдынар болгаш хууш адынар узурлук конституция болза, бистин чуртувуска социализмниң хөреөн дыка бурунгарыдыр».

Конституция төлөвилелин чугаалакчырынга КР-нүн 150 миллион ажал хамаарыкчанын кыдынар деп Лю Шао-цининиң алдөвилеп чугаалап турар. Ан улустун төлөөлөкчилери боттарының сонгучуларынын күзелни аларыпшаан, КР-нүн конституциянык төлөвилелин ийитиле деткен турар.

Күш-ажылдык маадырлары — депутаттар Ван Чун-луш болгаш Лао Нян-шун олар Кыдаттың ажалын аңгынынын мурунунда чүве чугаалап, конституция төлөвилелин чүдүлүг деп санаан болгаш социализмг инитилелин тургузарына кыдат ажалчынынын чугула ролун дем-делгөн.

Ван Чун-лушунуң чугаалааны: «Бистер, ажалчынар чуртук болгаш Лао Нян-шуннык бөзүлүп чугаалааны меделгени: «Бистин конституциямыс улус демократтыг тургузунуң боттук улус түндөлдөрн бижыткан турар деп чүвени кыдат тараачынар боттарынын амыдыралынын ийиткен көрүп турарлар. Моон узурунда кыдат тараачынык бүтүк конституция төлөвилелин ийитиле деткен турар болгаш чүдүлүг деп санап турар. Ажалчыны аңгы-биле бистин өвилелин ийитиле аман-улам бижыткан, Коммунист партиянык удуртулгалы-биле социализмг улус чарыгдаларын ботландыры дөш ийитилелин демиселге оң күзөшкенин бүтү чөр бөбүткөдө миллион-миллион кижилер билип турар. Каттышкан Национал Организациянык болгаш улустар аразынын чарыгдаларынык бүтү системанынга КР-нүн дүрүм боугар эргелерин калып тургузар дөш шилчирерин калып турар. КР-нүн болушкун дүрүм боугар олурун КНО-га эзел алырынга шилчиге болуп турар АКН-тык болгаш амын улус чогу малакты оң бүтүдө тодарай. Улустар аразынык бүтү чугула айтырыларын шилчирерге улус кыдат күрүнениң киржилгенин тайбынын эрге-ажылынага эрежеск чүдүлө деп чүрөгө бүтү делегейин хей-инитилелин саналы улам-на бүтүрүп турар.

Кыдат Улус Республикасы болза, ажалын аңгыга удуртуган база ажалчынынын болгаш тараачынынын өвилелин үндө-леткенге улус демократиянык күрөөк болуп турар деп конституциянык төлөвилелин чугаалап турар. Ажалчыны аңгы-биле болгаш тараачынар-биле калды болушкун Төрөөн чуртунуң чаагай чорук дөш кыдат ийитилелин база чогаалдыкч күш-ажыл-биле долдуган.

Бистин ажалчыны халыкчык, байырларын шилчирер чоралан — деп суралгы кыдат чогаалчы Лю Ша улус төлөөлөкчилерин хуралынын сессияныга чүве чугаалап, чанайлыгы революциянык карыгы дүбөй чыдарынык дугайын ийитиле улетер сөстөр-биле чугаалаан. Чогаалчы Лю Ша, суралгы эргеден Чжао Да-ю болгаш оң-дал өскелер Кыдаттың ийитилелин мурунунда конституция төлөвилелин ийитиле деткешер.

Кыдаттың чүс-чүс миллион хөреженин-рини ботданы болгаш күзөп-соруун иле-

ретипшаан, депутат Дон Ин-чо конституциянык төлөвилелин чаа Кыдаттың улус чедикшикенин — хөреженин хосталганын бижыткан турарын айткан.

КР-нүн конституциянык төлөвилелин кыдат улустун эң өки ийителерин болгаш күзөп-болдарын ботуда шилчирген. Кыдаттың хей чүс чымырдагы төгүлүгө бир дугаарда-ла күш-ажылга, дыштанылгага, өөрдилгеге эргелерин ажалчы чоннарын шыңгыт эргелери кыдыр көргөн. Чуртук ажал-хөреженин, аэномиктиг, политиктиг болгаш культурут амыдыралга калбак улус массаларынык ийителги киржилгенин хандырын хурал күрүнениң демократтыг тургузунуң хоюлу боугар конституция бижыткан турар.

Кыдат Улус Республиканын конституциянык төлөвилелин — бистин үеник байкалгытык документин. Ол төлөвиле колхознык кулдангынык болгаш феодадык дараалык кичилең болгаш ан октаан улустун улус чедикшиктерин дугайын, кыдат улустун болушкун хосталган чуртунга социализмн тургузар бижик шилчирериниң дугайын хөреженин турар.

Улус төлөөлөкчилериниң Бүгү-кыдат хуралынык бүтү депутаттарынык чугаалаарында кыдат улустун тайбынче күчүлүг шилчирген. Оң-биле мады депутаттар улустун күзөп соруун ийиткеш, республиканы камгалымын, тайбык күш-ажылдык камгалымын турар оң адырдык чөресекти күштерин бижытканынче, империалистерин болгаш оларнык агентуранык чедикшиктеринге улус сөрөмчелди бидериче кыйгырып турар.

«Бүгү делегейге тайбынык болгаш кижилер төлөвилелин дөшпөлөгенин чаагай сорулгалары болза, бүгү делегей хөреженин бистин чуртук өскөрлөкчө уламышкыны болуп» — деп конституция төлөвилелин чугаалап турар.

Кыдат Улус Республикасы — тайбынык ызыштыгы улус күзөп. Тайбын дөш демиселге оң күзөшкенин бүтү чөр бөбүткөдө миллион-миллион кижилер билип турар. Каттышкан Национал Организациянык болгаш улустар аразынын чарыгдаларынык бүтү системанынга КР-нүн дүрүм боугар эргелерин калып тургузар дөш шилчирерин калып турар. КР-нүн болушкун дүрүм боугар олурун КНО-га эзел алырынга шилчиге болуп турар АКН-тык болгаш амын улус чогу малакты оң бүтүдө тодарай. Улустар аразынык бүтү чугула айтырыларын шилчирерге улус кыдат күрүнениң киржилгенин тайбынын эрге-ажылынага эрежеск чүдүлө деп чүрөгө бүтү делегейин хей-инитилелин саналы улам-на бүтүрүп турар.

Бракы Чен-чүкө болгаш бүтү делегейге тайбынык болгаш аймык чок чорукту күчүлүг чедикшик болза, совет-кыдат найра болуп турар. Ий улус улустарынык ол найралы тайбынын, демократиянык болгаш социализмни аларын улам бижыткандар дөш демиселге улам өзүп турар ролдуг болушкан, хун бүтүлө-ле бижыткан турар.

Чурту индустриализациянык, көдө ажал-агымын хөгжүрериниң болгаш улустун чаагай чорун көдүрериниң программаны ботландырап хөрежге, база ол ишкеш болушкун улус демократтыг күрүнени бүтү хөгжөр-биле бижыткандар хөрежге чаа-чаа чедикшиктериг болушкун найралдык кыдат улуска совет улус күзөп турар.

Совет Эвилелиниң болгаш Кыдат Улус Республиканын бузулбас найралык делегерини! («Правданың» сентябрь 18-теги мурунку чүлү).

Эш Марсель Кашенге

Эргик эш Кашен Силерниң 85 харлаанынын хунуң таварышты Совет Эвилелиниң Коммунист партиясынын Топ Комитеди аки-дунмакык ийит байырын Силерге чедип турар.

Франциянык болгаш бүгү делегейниң ажалчынык шилчирериниң хостун ажалчынык, Франциянык Коммунист партиянык үндөилөкчилериниң бирөөн болушкан, Силер дыка хей чымырдагы дургузунда француз улустун эрге-ажылына, бүгү делегейниң ажалчы чоннарынык бедик идеяныга кызыгаар чокка бараан болуп турар Силер.

Силерге бадыкшык болгаш ажалчынык аңгынык база бүгү француз улустун хөреэ дөш, Силерниң төрөөн чурт-тударынын национал эрге-ажылы дөш, бүгү делегейге тайбын дөш Силерниң патриотчу чаагай демиселерге улам ийити чедикшиктериг болурун күзөшкө.

Совет Эвилелиниң Коммунист партиясынын Топ Комитеди.

Финлянд Республиканың Президентизи Ю. К. Паасикивини Ленин ордени-биле шаңнаар дугайында

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун ЧАРЛЫ

Тайбынчыдыга дугайында дугурулганын оң чыл болганы-биле холбаштыр болгаш тайбынык бижыларынга чугула узур-дузалыг Совет Эвилели биле Финляндиянык аразында найралдык чарыгдаларын хөгжүрерин хөрежге Финлянд Республиканың Президентизи Ю. К. Паасикивини шылгарангай салымшыкын меделгелешкан Юхо Кусти Паасикивини Ленин ордени-биле шаңнаар.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Даргазы К. ВОРОШИЛОВ.
ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Секретары Н. ПЕГОВ.

Москва, Кремль.
1954 чылдың сентябрь 18.

Совет Эвилелинде

Владимир областың колхозтары болгаш совхозтары тараа белеткеленин планын күзөткөн

Коммунист партиянык болгаш Совет Эвилелиниң тараачынык турар тур-тураларынык ажалы үеде чымын тарым кулчулуктуң сагыш салымшыкына болгаш дугурулганын үрениниң урунгушун, МТС-терин ажалдык бергени дөш хууш-көп ситтар боугар күзөп хөреэ тараа дүзөп алыры чорудун, колхозтарын күш-хүннеринге тарааны берип турар. Колхозтар болгаш совхозтар бо чымын күзүк тарылганын аң эки агротехниктиг хуусаала-август 31-ге чедип чоруткан. Бүзүк тарылганын планын колхозтар 103 хуу, совхозтар — 115,5 хуу күзөткөн.

М. Ю. Лермонтовка тураскаал

Москвада мемориалдык самбыраны ажитканы

1830—1832 чылдарда Москвага, Малая Молчановка кулчулугунда № 2 башыга Михаил Юрьевич Лермонтов чурттап турган. Ол башкы болза, улус орус кулчулукун болушкун анык чымыр эргиткен, бистин хунеринисе чедип наймалада карачынык кагагалык башкы болуп, Малая Молчановка кулчулугунда башкы-чыгыш Лермонтов хей синиг чогаалдары: «Бачыт арамшыкы», «Чикити киж», «Испания» болгаш өске-даа чогаалдары бижэ. Алаа ол «Демон» деп поэмын ажалдык кылган.

Сентябрь 19-та Малая Молчановкада № 2 башынын чанайга мемориал самбыраны ажалчынык ажал болушкун ийиткен болган. Митингге чогаалчы И. Андроников, Сталинник шаңнаалык лауреады шугушчу П. Антокольский олар чүве чугаалапкан, Москванык Красноперекопский районун 93-кү школазынык тоску калымын өөрлөкчизи Борисина М. Ю. Лермонтовтун «Төрөөн чурт» деп шугушкун кышкан.

Мемориал самбырада ийити чед бижэ: «Мана 1830—1832 чылдарда улус орус шугушчу Михаил Юрьевич Лермонтов чурт-тап турган».

Камада ГЭС үлөмпүр тогун берген

МОЛОТОВ. Камада гидро-бедириниң ту-дугуларынык коллектив чаа байкалгыч тул бұдурга чедикшик чедип алган: сентябрь 18-те бирги агрегат үлетир тогун берген. Уралдык бұдургалары электростанцияны алган.

Сентябрь 18-те бирги агрегатты ажалдык киргелген адал болушкун тулду-жуларын, монтажниктерин хей кижилг митингиз болган.

Камада ГЭС-тиң тулушунуң начальниги, Сталинник шаңнаалык лауреады И. И. Наймушиниң СЭТА-нык корреспондентизи-биле беседаныга чугаалааны болза: — Бешки беш чыл пазын боугар Камада тулуп турар гидроэлектростанциянык 24 агрегаттарынык бирөөн бөгүн «Молотовэроноу» четкизинге үлетир тогун берген. Бо болушкун болза, улус ажал-агымынга улус узур-дузалык.

Каманың энергетиктиг кураавырларын улус масштабтарга ажалгаар чорук чыды күзү-биле ажалгаар электростанцияларга болгаш транспортка чарыгдалынык туур миллион-миллион тонна хөмүр дашты камнан алырына дузалык. Каманың ГЭС-и үлетир бұдургаларын, колхозтарын, МТС-териниң энергити-хандырылганын дыка экиндер болгаш кур күчүлери тургузар.

Тулуша улус ажалдык кыдынган. Каманың оң болгаш солагай эриктенге кыска хуусада ийи бетон заводтары, арма-

тура цехтерин, сентелге-механика заводун, ийи комбинатын, асылык оруту, даш карьерин болгаш өске-даа чүдөлдөрн туткан.

14,5 миллион кубометр ажал чөр ажалдарын кылган, кол тудулга 800 муң кубометр хире бетону салган, 62 муң тонна демир конструкциялар болгаш демир шпунтулар тургузунган. Сууно чоруту шугуш туулан, олаа бо чымын 5,5 миллион ажал кубометр Уралдык кымы, дыка хей чүве болгаш пассажир суднолары эркен.

Ам тулугун коллектив Төрөөн чуртуну мурунуга харымсалымын шыгалдыны тулуп турар. Ийи пин доктаатынган хуусада эркен бүтү агрегаттарын чымыр, тургузары, шыгалды болгаш ажалгаалгы кирери негетинип турар. Ийги агрегатты ажалгаалгы кирер деп турар. Шыгалдыны ол чедикшиктерин эркен болгаш сентябрьнык төгүлүгө үлетир тогун бөр. Бс айда үшкү агрегатты база белеткөөн турар. Декабрь 31-ге «Молотовэроноу» четкизинге дөрткү агрегатты дамчылган турар.

Кама ГЭС-тиң тулугулары оларын мурунуга салган сорулганы бугааралды-биле шилчирер турарлар. Олар тулук-монтаж ажалдыкчын тос айларын планын хуусаа бетинде күзөткөн. Ноябрь 7-ге чедип баштайгы дөрткү агрегат ажалдаан турган дөш коллектив демиселип турар.

(СЭТА).

Чурукта: Камада гидроэлектростанциянык плотиназынык нинити хевир.

Фото Б. Визульдуу. СЭТА-нык прессклишези.

Колхозтарда дүжүт ажаап алышкынынга шэфтөшкни

Улус-Хем районун Эйлиг-Хемге Сталин аттыг колхозтуң суурунук чурттакчылары болгаш шөлөкчылери дыштаныр хун санымда-ла дүжүт ажаап алышкынынын талазы-биле төрөөн колхозуна улус дузанын көргүзүп турарлар. Эртен дыштаныр хүнде шэфчилер сортировка-биле 12 тонна трезинин складче урун белеткөөн болгаш 18 тонна эң таранын кургалдык берген база бир га ажал чөрнүк мажаан чымын бергенер. Шэфчилерин иштинден эштер В. Шиванова, Ф. Шалаева, Б. Абромов болгаш Балчыи-оол олар эң ийителги ажалдааннар — деп, эш К. Урангай бижэ.

Эш К. Нурзаттын бижип турары болза, эртен восресеньеде Нарын чедип чыл школазынык коллективин төрөөн колхозу — «Коммунизмче орук» көдө ажал-агы артелинге барып, дүжүт ажаап алышкынынга шэф дузалачынык көргүсөнер. Шэфчилер 4,47 гектар чөрнүк таразы хол-биле көскөп, сонтоп олурткан болгаш мажаан чымын бергенер.

Областың колхозтар даргаларына кадрлар белеткөөр школазынык 2-ги курсунуң дынаачылары эш Кольцовтун удуртулгалы-биле Кызыл районун «ТАРН XII Улус хурал» колхозтуң дүжүт ажаап алышкынынга дузалачыры-биле үш хүн ажалдап, 10 га чөрнүк сөөвүн багал, 500 вагон-метр шаң калканын кылды бергенер. Дынаачылардан А. Дөгүс, Х. Хомушкун, Л. Гаазырин болгаш өскөлдө доктааткан хун нормалын ажал күтсөдөн ажалдааннар деп эш А. Долаанчик бижэ.

Эш М. Сынаамын бижип турары болза, Чен-Хемчик районун Жыланов аттыг көдө ажал-агы артелинде 7 чыл школазынык өөрлөкчилери болгаш башкылар коллективни директор эш Дөмүр-Очурун удуртулгалы-биле төрөөн колхозуна дүжүт ажаап алышкынынга хун-бүтүрүчү шэфтөшкнини үрүлүчү чорудун улус дузаны көргүзүп турарлар.

Ленин аттыг библиотеканың фондуларының немежиш турары

Сөөлү үеник дургузунда ССРЭ-ниң В. И. Ленин аттыг үрүнө библиотеканы бистин Төрөөн чуртувустун төгүлүгү ажал-бүрү үе-чазаларына хамаарышкан солун дыка хей паргалалар-биле долдунуң турар.

Ховар номнарын салбырында 100 хире шаанда парлаан номнар кирген. Оларнын аразында суралгы типографич Петр Метиславцевтиң Вильнога 1576 чылда парлааны «Псалтирь» чараш үкүттү база шевергин, өргүдөлдө-биле өвагайлыны турар, 1606 чылда Москвага «Евангелияга» парламентин эки кадалгалатынган ажалдыклар бар.

Кыдыр-бир байырдалдык болушкунарын бижөөн шугулелдерин болгаш чугааларыны революшкун мурунундагы ховар үндүрүлгелериниң коллекцияны солун болуп турар. Ол шугулелдерин болгаш чугааларыны хей эөөс тираж биле парлап турган болгаш байырдалдык киржин турган ажалдыклар үлөп берип турган. 1813 чылда шериг талазы-биле дүжаалдарын кончут үнегит чымырларын

бар. Оларын хей мурунунда фельдмаршал М. И. Голенцев-Бутурлов ат салган. Ол коллекцияда чүс ажал парлаан дүжаалдар бар.

Чаа ээп турар чүдөлдөрүн аразында — «Өчкертериниң болгаш расказдарыны» үндүрүлгөсине кончут ховар таварык болуп. Ол болза, улус чогаалчынык чогаалдарыны баштайгы чымынды болуп. Библиотекага ол үндүрүлгө чок турган.

Улус шыгжамырың фондулары делегейни дыка хей чурттарынга үчүп турган ажал-бүрү үндүрүлгелер-биле долдуган. В. И. Ленинниң болгаш В. Сталинниң чогаалдарыны ажал-бүрү үндүрүлгелерин алган. Токтога 65 томнарга үн-ген «амгы үениң япон тоожулары болгаш расказдары» деп чымырларны кирген. Ол чымырлар болза, япон чогаалчыларнык ажал-бүрү уламышкынынык болгаш ажалчынынарлык чогаалдарыны баштайгы каттышкан үндүрүлгези болуп. Чамдык томнара депшялгегит чогаалчы-

ларын литературалары бар. Хельсинкиге 1915 чылдан 1953 чылга чедип үндүргөн «Финляндиянык бойдузун болгаш улустарын өөренириниң талазы-биле шилчелдериниң» чөрби томнары үндүрүлгези солун. Франциядан «Шопенин чагаалдарыны» бирги томун, Швейцариядан — философтун (Вольтер) шаанда парламентиниң турган дыка хей чаа чагааларын кирген. «Вольтериниң чагаалчыныкынын» ажалы ажалы томнары алган.

Англиядан чоруткан словарь кичөөн-гейни хаара тулуп турар. Ийи ажал-бүрү чурттарынык эртенденериниң 1300 намырларын бижөөн, оларнын аразында ССРЭ-ниң база бар. Ол ишкеш Бельгиядан, Бразилиядан, Италиядан, АКН-тан, Турциядан болгаш өске-даа чурттардан номнар алынган.

Бо чымын ССРЭ-ниң В. И. Ленин аттыг күрүнө библиотеканында чартык миллион ажал номнар болгаш сөгүүдөр база солуннарын миллион ажал дугаалары кирген. (СЭТА).

Марксистичи-ленинчи теорияны өөренип турарларга дузаламчы

Коммунисттик партиянын хөгжүлдөзүнүн кол үе-чадаларында оон стратегиясы болгаш тактикасы

Совет нийтлелиндеги улуттук-экономикалык уюштуруу органдары болгаш хай-аыт кыргызчу кучу — коммунисттик партия — СССР-чи улустарын коммунисттик тилдегениче бүтүрүшү чорудун оор. Бистин партияны бөлүнү азым-чорудуламынга нийтелип хөгжүлдөзүнүн хойлуларын шын эледеп, бүтү нийтелип амыдралын коммунисттик өгөлөргө чаартып тургузарынын оорунун айтып турар марксистичи-ленинчи теорияны үргүчү уурутула болдуруп турар. Коммунисттик партиянын дайынчы чөпсө болза, революстук стратегия болгаш тактика — пролетариаттын агды демиселин уурутуу дугайында эртем болур.

Пролетариаттын улуттук башкылары Маркс болгаш Энгельс революстук стратегияны болгаш тактиканы үндөшкөн салган. Бистин партиянытын геннадык организацианы болгаш баштыкчымы В. И. Ленин чаа төгүтүт үе-байдалдары Маркс — Энгельс чорудун теористтик өөрдегилерине салырылып, оларын чаа идеялар болгаш байдалдар-биле нежиз, оларын дүңгөрүлүшү база уурутула болдуруп аге чүдөлдөшү чыгыш-ай системанынга каттыштырган. Ленинниң хөдөжүн уурутуула чыгыш-ай системанынга каттыштырган И. В. Сталин пролетариаттын агды демиселин уурутуу дугайында эртемге чүгүлө салышынын кирген. Политиктик стратегияны болгаш тактиканы дугайында марксистичи-ленинчи өөрдегилерин элени хой айтырларга оо түнөн кылган болгаш узам мый хөгжүткөн.

Марксистичи-ленинчиң классиктеринин амыдралында, партияның сьездиянын, конференцияларында болгаш Тен Комитеттин пленумдарынын шийирлеринде стратегияны база тактиканы уурутууламын айтырларын талашы-биле эң үнөй айтышынар кирип турар. Оо шийирлеринде политиктик демиселин хөдөжүлүшүн болгаш методтарын бүтү байдалдары база хой азымын амыттынын турар. Бистин партияны оларын бөлүнү хөгжүлдөзүнүн азым-бүрү чадарларында — партияны, помещиктерге база буржуазияга ууру, пролетариатты диктатураның тилдегени болгаш бистин чуртууска социалисттик нийтелип тургузары дөш дейсеге ажылап келген.

Политиктик стратегияның соруагымы болза, партияның программатына салган соруагалары чедип азыра кол уламышынын тодарымы болур, ажылын шимчөөшкени оо уламышыны-биле чорур ужурут болгаш дайында согушкуну таварыштарына пролетариатка оо хамыктык ажыкты дөриң марксистичи-ленинчи өөрдеп турар. Стратегияның кезин болур тактиканы соруагымы чүдө дөш, пролетариаттың демиселин база организацианын хөдөжүлүшүн амыттып кылдында болгаш стратегияны чедишкени белеткеге оларын шын ажылаарын хандырында болур.

Стратегияны биле тактика ажылын шимчөөшкени субъективтик талашы-биле, азы тодаргай соруагымы пролетариаттын мезегиди болгаш план өзүлөр шимчөөшкени-биле катты харылаалык. Илчээлээ оо-биле дөш мезегидиң стратегия болгаш тактика объективтик байдалдары чурттуу экономият байдалын, капитализмниң хөгжүлдөшүн, пролетариаттын болгаш оо долгандыр турар агдыларын чаггаар шимчөөшкени барымдалап турар. Стратегия болгаш тактика оо объективтик болушуну соруагымы солду-даа, эскертин-даа шидээс, аччалжож оларын барымдалаар, объективтик дүрү өзүлөр чүдөлдөшү шын билди аларына дайыр ужурут. Чүдө оо байдал турар, партия нийтелип хөгжүлдөшү сөздөр хандымы, пролетариаттын хосталган шимчөөшкенин чедишкенин уурутуу болур.

Политиктик стратегия тактика мышап пролетариаттын агды демиселин тодаргай төгүтүт байдалдарында, революцияның байы-бир чазымын партияның программатының ичин үндүрүп турары соруагаларын хөдөжүлүшүн хамарыштыр эскерип турар. Бистин партиянычын төгүтүт, оон тургуштуу келген үезинде эгелен-ле чурттуу амыдралыда үш кол төгүтүт эргиделерге дүштүрүп үш хамы стратегияны планым башыр.

Бирги төгүтүт эргиде чөриң дугаар чүе чыккы эргиде (чаже-биле айдыр-га 1903 чылда), кажан партия чоокку сорууга кылдыр хаанын эрге-чагырганы дүжүрүлүш болгаш демократия республиканы чазан алдыр (программа-милетум) ичин үндүрүп үе хамааржыр. Оо үеде ийн стратегия планым: большевикчи-ленинчиң партияны планым большевиктериниң планы улур-жидр демисеп турган.

гемонияның ады-биле чедишкенин хөгжүп болур фактыны большевиктер чок кылып турганнар.

Большевиктериниң стратегияны планым большевиктериниң үндөшкөн-биле ылгаалды турган. Большевик стратегия хаанын өзүлө кол согушкуну пролетариаттың тараачынар-биле өзөлгенин шугу-бу-биле, либеральды буржуазияның кайы-даа талаша хамарышпас кылдыр артырган чорударын планым турган. Илчээлээ революцияны баштыкчымын, гегемонунуң ролун төңүтүп чөдөр карачанын революстук агды болур пролетариатты тышып берип турган. Чөгү-на ажылын агды болгаш тараачынар буржуа-демократияны революцияны шийичегини күштери, чүдө оо ийн жегилериниң өзилеп пролетариаттың уурутуу ролун турда хаанын өзүлө улустуң шийтирлери тилкелерин хандырып болур деп большевиктер саван турган болгаш оо бүртүк-биле бадатылган.

Буржуа-демократияны революцияга пролетариаттын гегемонияны ичин үндүрүшү, большевикчи стратегия оо революцияны социалисттик революцияга шийичегиниң болуу болурун болгаш эрге-жож чүдөлдөшү барымдалап көрүп турган. Буржуа-демократияны революцияны социалисттик революцияга шийичегиниң болуу болурун болгаш эрге-жож чүдөлдөшү барымдалап көрүп турган. Буржуа-демократияны революцияны социалисттик революцияга шийичегиниң болуу болурун болгаш эрге-жож чүдөлдөшү барымдалап көрүп турган.

Буржуа-демократияны революцияны тилкелери дөш демиселин бүтү чадарында (1903 чылдан 1917 чылдык февральга чеди) бистин партияның стратегияны планым эскеринде чок артып, оо-биле кады тактика революцияны көдүрүшүндө болгаш чыгарышынын чадарында хамарыштыр эскерип турган. 1903—1905 чылдарын революстук көдүрүшкүнүн үезинде партияның тактиканы шаап хандыкчы турган. Бирги планым демиселин политиктик ажык оо-биле чедишкени болгаш чыккалар, чепсеттик тура-халыкыны, бүтүн думанынга кирешесин болгаш эске-даа ичин хөдөжүлүшүн ичин үндүрүп турган. Кажан революция бастырында болгаш Сталин реакцияның үези келгенде, партия аткаарышынын тактикамычө шийичегин ужуру таварышкан.

«Революстук партиялар чөдөр өөрдеп ужурут. Олар шап ханды өөрдептер. Аз оо эртемни шын аткааран билгириниң эртем-биле нежиз эрге-жож чүдөлдөшү азыр-ыр. Шын шап хандырында болгаш шын аткаарыларга өөрдеп албай чыкпаш, тилкел болбос дөриң билдир апар-ыр.» — революстук агды оо болуң ажы-шижигин дуржуламынга билдир чоруга өөрдеп турар» деп Ленин революстук стратегия болгаш тактиканы айтырларын талашы-биле болдуң «Коммунизм тургаларың «чөриң» азы» деп классиктик амыттында бижжөн (Чог., т. 31, арка 11—12).

Сталинниң реакцияның чыдарында, кажан партия база өтөп чыгып ажыкты кирер ужура таварышканда, ажылын агдыны массалык революстук организациалары култура-чырымышкын, кооператив, камгалал болгаш эске-даа ажык организациалар-биле солуутууган турган. Большевиктер чыгып ажыкты эртем хөдөлдөшү арталар-биле шын холбаштырып турганнар. Олар күрүне думанын, кооператив болгаш камгалал нийтелирлеринге — массаларын чазан алдыр, оларын чаа революстук сепиржи азымынгарга белеткериңе чүдө бичи-даа арга берип турган чө бүртүккө кирип турган.

Чаа революстук көдүрүшкүнүн (1912—1914 чылдар) эгелени-биле холбаштыр большевиктериниң партияны ажылын шимчөөшкени баштап кирешен болгаш оо чаа революцияны болуң дозунуларын ады-биле эртем берген. Оо болза, чаа делегей дайынын үе киргени авангардтык тургушкунуар турган. Оо дайынын үезинде бистин партияның бүтү делегейин ажылын шимчөөшкенин пролетар интернационализмниң хөдөжүлүшүн чөдөр чөдөр чыгып болуу артка карачанын пролетариат партия болган. Импералисттик дайынын хамааты дайынычө шийичегини дөш, болуң импералисттик чазанга улур, бүтү чурттар импералисттик дайыны улур демиселин деткир дөш демиселин массаны оо организациалар турган. Большевиктериниң партияны илчээлээ, дайын, тайбын болгаш революцияны айтырларын талашы-биле марксистичи-ленинчи теорияга болгаш тактикага, имперализмниң делегей фронтуну ичирбенин, оо эр-ле комкал чөриңге үе шап болурунун, социализм баштайгы эгелече хой өзөс, азы харин-даа адымып алган чыгыш капиталисттик чурта тилкел болурунун дугайында Ленинниң геннадык түндөлдөргө дайынып турган. Россияны ажылын агдыны коммунисттериниң партияны уурутууламын делегейге бир-ле дугаар делегей дайынын чорун турда, делегей капитализмниң комкалынын азылаан, хаанын өзүлө дүжүрүлүш болгаш социалисттик революцияны мезгелчип болган буржуа-демократияны революцияны тилкелерин хандырып.

1917 чылдык февральга дарынын улустуң тилкелериниң соонда төгүтүт ийги

эргиде эгелен, оо 1917 чылдык октябрьга чөдөр уламчылган.

Россияга хаанын чазатты дүжүргенин түнеленде, ийн эрге-чагырга тургуштуганы бидингир: буржуазияны Тур чазы-биле чөдөрлөшүр эсе эрге-чагырга — ажыкчыларын болгаш солдаттарын депутаттарынын Совети тымылган. Ийн диктатураны, ийн эрге-чагыргаларын — Тур чазының ичүдө буржуазияны диктатураның болгаш Советтерин ичүдө пролетариат болгаш тараачынарны диктатураның шорбажымын болу берген. Советтерин уурутууламын большевиктер болгаш эскерлер эгелен алган чүе талаш, Советтер эрге-чагырганы эки турамы-биле буржуазияга чылдан берген.

Оо үеде стратегия ийн план база-ла демисеп турган: большевикчи-эскерчи болгаш большевикчи. Большевикчи-эскерчи стратегия эрге-чагыргадан Советтерин чөртү чылдырын болгаш бүтү эрге-чагырганы буржуазияның холуна мезгелерин баш улур көрүп турган. Илчээлээ тайбын болгаш дайынын, националды болгаш черини чүдөлдөшү, соңгарытын болбос айтырларын шийтирлери тодаргай өзөс үеде соңгарытын турган. Большевикчи-эскерчи стратегия капиталисттерин болгаш помещиктерин тергидөшкөн амыттында, импералисттик буржуазияны эрге-чагырганын быкжыламычө уламыш турган.

Большевиктериниң стратегияны планым ийгилай уурулашык турган. Оо план буржуа эрге-чагырганы пролетариаттын болгаш адым тараачынарнын каттыкмы күштери-биле уурулашык, пролетариаттың диктатураны республиканың Советтери хөдөжүлүш кылдыр организациаларын, имперализм-биле харылашып үкөш, дайында үнериниң, шаандык Россия имперализмниң дарыгынар националды хостарынын, помещиктерин болгаш капиталисттерин бүдүргөшүн чөшөк-хөресенин хамырып азыр болгаш социалисттик азым-агымын организациаларында байдалы белеткериңиң чүдөлдөшү барымдалап турган. Төгүтүт чаа эргиде тааржып турар большевиктериниң бо стратегия чаа планы Ленинниң алдырдыр Апрель тежистеринге болгаш 1917 чылда партияның Апрель конференциянын шийтирлеринге бүтү тала-биле амыттып кылдырган.

Социалисттик революцияны белеткен турар үеде партияны тактикамы кол стратегия сорууга-биле тодаргайлаштып турган. Бир өзөс партияны дүжүрүлүш дөш демисеп либеральды буржуазияны тускайлаш, пролетариат бүтү тараачынар-биле шийичегер деп дозунуң ады-биле эртем турган болза, социалисттик революция пролетариат биле адым тараачынарнын өзилеп турда база демиселин төңүтүр пролетариатты ажыкты кылдыр баш бургунар ам-даа шийтирлериңизге чөдөр пролетариат-биле буржуазияны арзында чыгымып турган ортумак тараачынарны тускайлаш тилкелени чөдөр ап болур турган.

Партияны тактикамы кол соруагаларын бирөөсү болза, социалисттик революцияны политиктик массалык армияны тургузарында болуу турган. Дайын эгелен-ле белен армияды турган шерик коммунисмниң ылгаалды, демиселин болуң чөдөрүлүшү, адыларын үкөш-лөшкөн чөдөрүлүшү, масса буттарыны дуржуламын партияны политиканын шийичегиниң идегени турду-на партия болуң армияны тургузар ужурут. Партияны соруагымы болза, массаны чаггаар үчү келер шимчөөшкенин уурутууламы, ады организациалык байдалы кирешен болгаш массаны болуң соо-биле эдериңде болуу турган.

Коммунисттик партия Октябрь революцияны белеткенин үезинде бүтү дуржулаш шимчөөшкенин уурутууламын шуут болууга артырбашкан, массалык революстук чаггаар шимчөөшкенин көдүрүшкүнү дөшкөн турган. Бо болза, Октябрь тура-халыкынын бутандырында революстук массалык армияны хөдөжүлүш тургузары чийеткен. Октябрь тура-халыкынын түнелени эрге-чагырга чыгыш партияны — коммунисттериниң партияны холуна кире берген.

Октябрь революцияны белеткенин үезинде большевик партияны тактикамын эске бир өзөс байдалы болза, большевиктериниң болгаш эскерлериниң чөдөр буржуазияны партияны тускайлаш дөш шийтирлери дөшкөн турган, олар улусту имперализм-биле чөдөрлөшүр турган, революцияны оон ийгилай хөгжүлдөшү болурун оо-биле турганнар. Илчээлээ бистин партиянычын кол согушкуну оо партияны тускайлаштыр, оларын камгал ажыкты чон массаларына чарарычө уламыш турган, чүдө эртем

меньшевиктерин болгаш эскерлерин тускайлашкан импералисттерин чазан дүжүрү болдунар аргажок турган.

Октябрь мурунуң үезинде чөдөр-эскерчи партияларга ууру большевиктериниң демиселин өөрдегилери капиталисттик чурттарың бүтү Коммунисттик болгаш ажыкчы партияларынга дыка үлөс-чаже болуп турар. Социализмниң тилкелениге бүтү баштайгы белеткериңден адыр чүдөлдөшү хой-хөй капиталисттик чурттарың шаг-ла үе-шаа чөдөрлөшүр төңүтү дуржулаш чөдөрүлүш турар. Илчээлээ болза-да, ажыкчы шимчөөшкенин чарымын кырып турар барын социалисттик, чөдөр-эскерчи партияларын эскериниң, реалылык политиканы ажыкчы агдыны хостарынын ортуна кол мондоп болуп турар. Илчээлээ барын социалисттик партияларын, хамыктык мурунда оларын реалылык баштаарың массадан тускайлаш демисеп капиталисттик чурттарың коммунисттик болгаш ажыкчы партияларын чүдөлдөшү соруагаларын бирөөсү болуп турар. Большевиктер Советтерин массаны мобилизациаларын организациаларын тура-халыкынын ортанары, эрге-чагырганын организациалары кылдыр хуудулары дөш революстук массаны демисеп-биле «Бүтү эрге-чагырганы Советтерге» деп дозунуң ады-биле социалисттик революцияны белеткериңиң үезинде меньшевиктерин болгаш эскерлерин тускайлаш бутандырып турган.

«Бүтү эрге-чагырганы Советтерге!» деп дозун оон ийгилай салырынын талашы-биле азыра ийн чаданы эртем: бирөөсү — ийн хөдөжүлүш чөдөр, ийн эрге-чагыргалар үезинде болгаш ийгилай — Корнилов сүткөшүн чыгыш амыттында соонда деп И. В. Сталин «Октябрь революцияны нийтелип тургузуу шийтирлеринден Ленинниң программа барымдалатынган турган.

Бирги чадда, революцияны тайбын хөгжүлдөшү кирер деп партияны айтышымын үезинде бо дозун буржуазияны Тур чазыга улур тура-халыкынычө кыгырбай турган, оон дүжүрүлүш негелен турган, чүдө дөриң, оо үеде Тур чазы Советтерин идегенин ажыктып турган. Партияны соруагымы болза, тайбын болгаш оон-ки тур барымдалаар ажыкты чөдөрүлүш турган, Советтерге хой нурутуу болурун чазан алдыр, Советтерин политиканы эскертери, илчээлээ Советтер дамчытыр — чазаттык составын болгаш политиканы эскертери болуп турган.

Илчээлээ болза-да, 1917 чылдык ийн болушкуну революцияны тайбын хөгжүлдөшү үкөш. Генерал-кадет контрреволюция артык күштү чымы алган, а меньшевиктер болгаш эскерлер контрреволюцияны малжачычө бүртүк-биле чөдөрүлүш кире берген. Бүтү эрге-чагырга буржуазияны Тур чазыга холуна шийичег, эскерчи-меньшевиктер Советтер оо чазатты дузалашкымы болу берген. Мындык байдалар түрүп турда коммунисттериниң партияны «Бүтү эрге-чагырганы Советтерге!» деп дозунуң түр үеде дүжүрүлүш ужура таварышкан. Оо дозунуң чүдө Корнилов сүткөшүн чыгыш амыттында соонда кытап ичин үндүргөн. Илчээлээ дозунуң утка-шыны үндөшүн-биле эскерлерин. Бир өзөс имперализм-биле бүрү чарымын болгашын, Советтер хой нурутууламы большевикчи апаратын, эрге-чагырга большевиктериниң холуна шийичегини көрүп турар чүе болганда мындык апарган. Импералисттик Тур чазыны шуут дүжүрүлүш, пролетар диктатураны организациалары болгаш дүжүрүлүш кылдыр хөдөжүлүш дөш демиселин эрге-жож чүдөлдөшү бо чорук негел келген.

«Бүтү эрге-чагырганы Советтерге!» деп дозунуң бутандырың дөш демиселин большевикчи тактикамын эске өздөш, башкыларың аргам, үнөң байдалың таарыштыр дүргөн шийичег билгир болуш эскерлерин байдал өзүлөр чаа-чаа дозунуларын ичин үндүрүлүш илчээлээ. Тактиканы уурутууламы урам аргам болза, массаны партияны дозунуларынга чокушудуларын, партияны дозунуларын миллион-миллион массаларын болдуруп дөш, камгал-бир орустарын болгаш эргиделери шын болган өй-шаала тодарайн алдында болуу турар.

III.

Октябрь социалисттик Улут революцияны тилкелени болза, большевик стратегияны болгаш тактиканы кайгамчыкты тилкелен. Коммунисттик партияны Ленинниң политиканын байырамы болган. Чери тараачынарга шийичегини бөри-биле помещиктерин чөдөр илчээлээ чөк кылдыр дөш, Россияны дарыгынар ууруларың национал-хосталган шимчөөшкени болгаш буржуазияны дүжүрүлүш дөш база пролетар диктатураны хосталган дөш ажыкчы агдыны социалисттик шимчөөшкенин бистин партиянычын тайбын дөш ийгилай демократияны демиселин күчүтүп революстук чыгыш агдынычө каттыштырып шылаан, оо байдал Россияга капитализмниң салым-чазанын шийтирлөш.

Октябрь революцияны тилкелени соонда төгүтүт үш дугаар эргиде эгелен, ады таарыштыр Коммунисттик партияны стратегияны планым эскерген. Совет эрге-чагырга тилкелени чөдөр алдында, партияны кол соруагымы болза, со-

циалисттик тургузуушкуну хандырыңа, оон бүтү делегей пролетариаттын хосталган шимчөөшкенин текшип-пунктуу кылдыр хуудуларың пролетар диктатураны быкжылаары болу берген.

Октябрь революцияны түнелени бистин партияны национал күштен бүтү делегей күш кылдыр, делегейни революцияның болгаш ажыкчы шимчөөшкенин «Шалымчы бригадалы» кылдыр, а Совет республика — бүтү делегейин ажыкчы чоннарыңа ортуку чырымын турар, хостала болгаш чырыктык келер үе дөш демиселин оларга перспективаларын ажыктып турар чыраты болу берген.

Бүтү чурттарың ажыкчы чоннарың хосталган демиселин хөгжүлдөшү болуң бо сөздөдөр Советтериниң Республикамы социалисттик тургузуушкунун хөдөжүлүш чедишкенин-биле көргөтө берген.

Совет эрге-чагырганы мырнай баштайгы чыдарында В. И. Ленин экономика талашы-биле хөдөжүлүш Россияны күчүлү мурунчы социалисттик күрүне кылдыр хуудуларың эртем талашы-биле үндөшкөн программаны ажылап кылган. Оо программа болза, чурттуу социалисттик индустриализацияны, социализмге эгерлерге кады ажык-агымын чурттарың кооператив планын амыдралга чурданы, култура революцияны бутандырың баш бургунар көргөн турган. Бистин чуртууска социализм тилкеленин болдунар арганың болгаш эрге-жож чүдөлдөшү, база күш-ажыкчы тараачынар-биле өзилдөшү, болуң холуна күрүне эрге-чагырганы алган ажыкчы агды, экономика талашы-биле болуң буржуазияны черле ажып шылаар болгаш чаа социалисттик нийтелип тургузуу шийтирлеринден Ленинниң программа барымдалатынган турган.

Бистин чуртка социализм тилкеленин болдунар арганың агдылар күштериниң ийгилай дүштүрүлүшүн байдалы-биле алдыр, хамыктык мурунда чөдөрүлүш көз кезе болуп турган хой миллион ортумак тараачы массалар биле ажыкчы агдыны бут-буттарынын арзында шын харылаш байдаларын хамарыштыр турган. 1919 чылда болуң VIII съездинде Коммунисттик партия тараачы агдынын талашы-биле чаа стратегия дозунуң ичин үндүргөн, ортумак тараачыларын нейтралыстаар политиканы соолашы кадукаларга улур эртем чөдөр демиселин ажыкчы агдыны ортумак-биле быкжы өзиленип адымырга даганын кылдыр тургузарын доктадыр политиканы чарымын бидингир.

Ажыкчы агды-биле күш-ажыкчы тараачынарнын бузулбос өзилени, оо өзилдеге уурутуу ролу ажыкчы агдыны холуна турарын Ленин пролетариаттың диктатураның дөш принципи, бистин чуртка социализмниң тилкеленин үндөшү деп көргөн.

Тараачы чөдөрүлүш талашы-биле партияны Ленинниң шын политиканы даштык имперализмге болгаш ийгилай контрреволюцияны ууру кылдыр дошун дөшкөн Совет республиканын тилкелени хандырын болгаш ажык-агымын тайбын тургузуушкуну кирешенге болдунар аргам берген. Партия болза, шерик коммунизы деп адыр чүдөлдөш (ЧЭИ) чаа экономика политиканычө кадыр эргиделин хандырын болгаш кончук улуттуушкуну ажымын ыктырар.

Чаа экономика политиканы болза, коммунисттик партияны бутандырың мерген тактиканы шешендең кайгамчык үлөсү болган. Капиталисттик болгаш социалисттик элементтерге когаралдыр кылдыр, социалисттик элементтериниң ролунуң өзүлениң, социалисттик элементтериниң тилкелениң, малчүчү агдыларын ууруларың болгаш социализмге экономиканы сүрүп тургузарыңга кол эрге пролетар күрүнеңиң холуна турда капитализмни түр үеде артырың оо политикага көргөн турган. ЧЭИ-ти үндөшкөн ажыкчы агды биле тараачынарнын өзилеп быкжыкан, бистин чуртууска азын социалисттик чуртууларын чөдөрүлүшү эрге-жож чүдөлдөшү байдалар болгашын. Ленинниң орустан чылган, социалисттик революцияны чазалаш азымынгарын ууруларың болгаш капитализмни кытап тургузарың ортуңче чуртук чаа турарын ооралдыктың турган дайынар болгаш дүжүрүлүш беричкелер — тролктерин, бухаричилерин, буржуа националисттерин партия чыгыш-шапкан.

Дайын мурунуң беш чыдарында совет улус Коммунисттик партияны, И. В. Сталинга баштаган оо Тен Комитетин уурутууламы чөдөрүлүш индустриализацияны болгаш көдө ажык-агымын коллективизацияны ууру планым бутандырган, кулактарын чыгыш-шапкан, коммунисттик бирги азы кулдуку фазаны — социализмни колдуңду туулу тургускан. ЧЭИ-ти Россияны социалисттик Россия кылдыр хуудуларын Ленин баш бургунар көргөн. Бистин чуртууска бургунар улуттуушкуну дооскан индустриализм-көдөрүлүш күчүлүш социализм күрүне болу берген. Совет нийтелип

болгаш күрүне тургузууңуң күжү болгаш быкжы Ады-чурттуу Улут дайынын чыдарында оон көсүтүрүлүш-биле илчээленип. Ады-чурттуу дайыны чөдөр турда Гитлериниң шерик машинамы чыгыш-шапкан, болуң хосталган болгаш хамарышпас чөдөр камгалал алган, фашисттик кулачымшынын айымындал делегейин улустарын совет улус камгалал алган.

Фашисттик дайыныратарын чыгыш амыттынын түнелени делегейге күштерин дүштүрүлүш капитализмге когаралды кылдыр, социализмге ажыкты кылдыр үндөшү-биле эскерлерин. Улус демократияны тургузуу бадатылган. Европада болгаш Азияда элени хой чурттар капитализмни хөдөжүлүш дүштүрүлүш. Мындаган, делегейге социализмни хөгжүлдөшүге чаа чаданы эртем салдыган.

Дайын сооңунда үеде кичи төрөлгөтөңүлүш үш кезелден ажыкты хаара тырып турар социализмни болгаш демократияны чыгыш-ай күчүлүг лагери туруп көлөн болгаш быкжыкан. Илчээлээ социализмни күштери хой кытап өзүлөш, а делегей капитализмни күштери дыка суураар. Бистин Коммунисттик партиянычын, оон стратегия болгаш тактиканы мерген уурутууламын улут алды-халыкымын мында болуп турар. Ажыкчы чоннарың хосталган демиселин шийичегини күштериниң идегиди көрүлгөшүн үндөшкөн шын стратегияны шугуңу бутандырып турар эсе чурттарың коммунисттик болгаш ажыкчы партияларын адыр-халымын база мында болуп турар.

Совет Энгелинин Коммунисттик партияны ах үеде болуң кол соруагаларын социализмге коммунисттик чөртү шийичегиниң орун-биле коммунисттик нийтелип тургузар, улустуң материалдык болгаш культуру дөшкөн үкөш чөк белдир, интернационализмни дозунга нийтелип келгүлүшүн илчээленип болгаш бүтү чурттарың ажыкчы чоннары-биле ажы-дүмө харылашарын доктадып тургузар, агрессти дайынынарнын хөдөжүлүшүн Ленинниң Советтик Төрөн чурттуу шийтирлерин камгалалың бүтү талашы-биле быкжылаары кылдыр көрүп турар.

Коммунизм — эче сорууга, оон чөдөр азымыңче бүтү совет илчээлериң күжүрүлүшүн партия уламыштыр турар. Оо улут эчине соруагымы бутандырың-биле партия социалисттик экономиканы улам мый күчүлүг көдөрүлүшүн организациалар, азы индустрианы дүргөн хөгжүлдөшү-биле кады улус ажык-агымын, хамыктык мурунда көдө ажык-агымын хандырың билин көдөрүлүшкүнү хандырып, чонга болгаш чык үлөштүргө бүтү хөдөжүлүш чыгыш-ай чөдөрүлүш, а оон сооңунда азы-чөдөр эртемине кылдыр тургузар соруагымы оларын турар. Оо дөриң, илчээлээ бүтү улустуң соруагымы, коммунисттик тургузуушкун

